

N:o 12.

Ank. till Riksd. kansli den 8 mars 1904, kl. 2 e. m.

Andra Kammarens fjärde tillfälliga utskotts utåtande n:o 3, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utredning, på hvilka villkor stadsfiskalerna må blifva statens tjänstemän.

I en inom Andra Kammarerna väckt, till utskottet för utredning öfverlämnad motion, n:o 21, har herr *C. J. Hammarström* hemställt,

»att Riksdagen måtte besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t måtte låta utreda, på hvilka grunder och villkor stadsfiskalerna måtte komma att blifva statens tjänstemän, samt, så fort ske kan, till Riksdagen inkomma med det förslag, hvartill utredningen kan föranleda.»

Till stöd för denna hemställan anför motionären:

»Som vi alla veta, äro fiskalerna i städerna allmänna åklagare vid rådhusrätterna och i denna egenskap aflönade af städerna såsom dessas egna tjänstemän. Detta synes mig vara oegentligt, ty denna tjänstebefattning är af den art och beskaffenhet, att den ingalunda kan sägas vara en kommunal angelägenhet. Att vaka öfver att lagarna efterleivas samt beifra deras öfverträdande är väl en statsangelägenhet, och böra i så fall nämnda tjänstemän aflönas af staten och i följd däraf vara dess tjänare.

Bih. till Riksd. Prot. 1904. 8 Saml. 2 Afd. 2 Band. 12 Häft. (N:o12.) 1

Det är icke allenast stadens innevånare, som han i egenskap af tjänsteman kommer i beröring med, utan ofta, för att icke säga oftast, är det främlingar, som blifva föremål för hans verksamhet. Ehuru denna fråga är af ekonomisk natur, är det icke därvid jag lägger största vikten, ty själfva principfrågan har större betydelse. Hvad som är viktigast härutinnan är, att han, för att kunna vara fri och själfständig i utöfningen af sitt kall, bör slippa att för sin ekonomiska existens bero af sin omgifning; icke heller äro löneförmånerna, som dessa tjänstemän åtnjuta, så stora, att det bör kunna verka afskräckande för reformens genomförande.

Det är väl sant, att rådhusrätternas medlemmar också äro aflönade af städerna, men mig synes dock, att det är så stor skillnad mellan dessa båda funktioner, att de icke kunna med hvarandra jämföras, och att skillnaden är så klar, att den icke här vidare behöfver relateras. Men en förändring i ofvan antydda riktning framkallar helt naturligt ett annat spörsmål, som i ett sammanhang med det föregående bör beaktas, nämligen om den myndighet, som antager och tillsätter ifrågasvarande tjänstemän, ty om staten skall aflöna dem, så torde det falla af sig själf, att staten i en eller annan form utnämner dem.»

Enligt instruktion den 12 oktober 1894 tillsättes stadsfiskal i rikets städer med undantag af Stockholm medelst förordnande af justitiekanslär-ämbetet samt står under tillsyn och inseende af detta ämbete, som jämväl äger att för viss tid eller för alltid från tjänsten skilja den, som finnes hafva gjort sig därtill skyldig. Enligt samma instruktion är stadsfiskal allmän åklagare i stad i alla de fall, där icke åtalsrätten på grund af gällande stadganden tillkommer annan allmän åklagare, eller sådan för visst mål blifvit af vederbörande myndighet förordnad, hvarjämte den befattning med säkerhets-, ordnings- och sundhetspolisen, som stadsfiskal på grund af särskilda stadganden eller häfdvunnet bruk utöfvat, fortfarande åligger honom, intill dess förändrade bestämmelser i ämnet kunna varda af Kungl. Maj:ts befallningshafvande fastställda; och har stadsfiskalen, jämte utförande efter erhållet förordnande af kronans talan i mål och ärenden,

att ej mindre uppvakta vid rådstufvurättens sammanträden än äfven vara tillstädes vid mantals- och skattskrifningar för staden och andra offentliga förrättningar, där hans närvaro kan vara af behovet påkallad;

att i afseende å lösdrifvare och bettlare vidtaga de åtgärder, som författningsenligt på stadsfiskal ankomma;

att hålla tillsyn däröfver, att vaktbetjäningen vid stadens häkte fullgör sina skyldigheter, och att, om oordning därvid yppas eller för öfrigt, antingen i afseende å häktets beskaffenhet eller vid fångvården därstädes, något finnes att anmärka, sådant hos vederbörande magistrat, borgmästare eller polismästare genast anmäla; samt

att iakttaga och fullgöra de plikter, som i öfriga fall tillkomma stadsfiskal till följd af föreskrifter i lag och författningar eller af Kongl. Maj:ts fastställda särskilda stadganden för den stad, där stadsfiskalen är anställd.

Att stadsfiskalerna aflönas hvar och en af den stad, där han har sin verksamhet, sammanhänger med det på historisk grund fotade förhållandet, att våra städer äga att själfva bära kostnaderna för sitt rättsväsen såväl som för sin lokala administration i öfrigt, en skyldighet, som motsvaras af vissa städerna tillkommande förmåner. I »Stadga om Städernas administration och upkomst i Riket» af den 26 december 1619 heter det i 10 §, att »löner och besoldning» till hvar Stadz Embetsmän — hvartill räknas de judiciella ej mindre än de i inskränkt mening administrativa funktionärerna — »efter Stadzens förmåga och inkomst them riktigt och åhrligen efter Stadzens medel handfångas och erläggias skal». I enlighet därmed aflönar hvarje stad ej blott, såsom motionären äfven påpekar, rådstufvurättens medlemmar eller domarne, utan äfven, frånsedt öfriga tjänstemän, stadsfiskaler och stadsfogdar, det vill säga dem som handhafva åklagaremyndighet och exekution inom stadens jurisdiktionsområde.

Enligt en 1890 uppgjord tablå åtnjöto stadsfiskalerna i rikets städer utom Stockholm lön och tjänstgöringspenningar med tillhopa 95,000 kronor äfvensom från statsverket ersättning för dem genom nya strafflagens införande frångångna bötesandelar, hvilken ersättning år 1903 uppgick till sammanlagdt 34,032 kronor. Genom skrifvelse den 10 maj 1902 har Riksdagen begärt utredning och förslag till åtgärder för denna ersättnings upphörande; om sådana åtgärder blifva vidtagna, torde ifrågasvarande städer utgifter för aflönande af stadsfiskaler i samma mån ökas eller till omkring 130,000 kronor. Då härtill läggas dels den ökning af vissa stadsfiskalers löner, som efter 1890 lär hafva ägt rum, dels den ökning, som till följd af dessa löners å de flesta orter ringa belopp bör åstadkommas, och dels slutligen kostnaden för stadsfiskalernas pensionering, hvilken statens öfvertagande af deras aflöning otvif-

velaktigt kommer att medföra, lärer den statsutgift, som ett genomförande af motionärens förslag skulle föranleda, säkerligen icke komma att understiga ett årligt belopp af 200,000 kronor.

Det hufvudsakliga skäl, hvarpå motionären grundar sin åsikt, att stadsfiskalerna böra aflönas af staten, är att de, för att i utöfvande af sitt kall vara själfständiga, icke böra bero af sin omgifning. För närvarande kan detta beroende sägas vara trefaldigt. Såsom polistjänstemän — i samtliga städer utom 4 eller 5 lära stadsfiskalerna äfven vara polistjänstemän — äro de beroende af magistraten och särskildt borgmästaren (polismästaren), hvilkas befallningar i polishänseende de äro skyldiga att åtlyda. Då det tillkommer stadsfullmäktige att bifalla eller afslå framställningar rörande löneförbättring eller andra förmåner för stadsfiskaler, ha dessa svårt att i förhållande till stadsfullmäktige och de ledande inom dessa vidmakthålla den fullt själfständiga ställning, som för rättvisans behöriga tillvaratagande bör af allmänna åklagare intagas. Slutligen vållar ofvan berörda förhållande — att deras aflöningsförmåner i allmänhet äro synnerligen knappt tilltagna — lätteligen osjälfständighet i förhållande till åtskilliga personer inom samhället, med hvilka de på ett eller annat sätt trädt i förbindelse.

Utskottet finner sålunda skäl ingalunda saknas för att till staten, som redan nu genom ett af sina organ tillsätter stadsfiskalerna, öfverflytta deras aflöning och därigenom undanröja det kanske väsentligaste hindret för dessa tjänstemäns fullt själfständiga ställning.

Att de flesta stadsfiskaler tillika äro polistjänstemän synes därvid icke böra utgöra något afgörande hinder, då staten bidrager till aflöning af polisstyrka å landsbygden samt med ett belopp af 28,250 kronor till polisväsendet i Stockholm.

Den föreslagna reformen synes dock icke böra äga rum utan i samband med en reglering af förhållandet mellan landet i sin helhet och städerna med hänsyn till de särskilda förmåner, som äro dessa förunnade, en reglering, som i sin ordning sammanhänger med frågan om en ny domstolsorganisation. Då förslag i dessa hänseenden icke föreligga och, innan sådana kunna för Riksdagen framläggas, torde kräfvade omfattande förarbeten utöfver redan verkställda, hemställer utskottet,

att herr Hammarströms förevarande motion icke måtte till någon kammarens vidare åtgärd föranleda.

Stockholm den 8 mars 1904.

På utskottets vägnar:

GUSTAF W. ROOS.
